

Nr 56.

Av herr **Räf**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 34, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.

Ehuru jag vidhåller mina vid årets lagtima riksdag uttalade åsikter i avseende på såväl den kommunala rösträtten som även vårt behov av ett verkligt tvåkammerssystem, anser jag mig dock vara både berättigad och skyldig att, innan Kungl. Maj:ts proposition nr 34 till nu pågående riksdag i mer eller mindre modifierad form möjligen skulle gent emot min åsikt vinna riksdagens gillande, hava inlagt följande erinringar, som jag önskar måtte vinna behörigt beaktande.

Kommunala rösträtten.

Då hans excellens herr statsministern i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 22 nov. säger, att »kärnan» i regeringens program är bland annat »avskaffande av den penninggraderade skala för den kommunala rösträtten, som nu är gällande i Sverige ensamt bland alla kulturländer», så ber jag få hänvisa till av samma regering tillkallade sakkunniges betänkande den 10 april detta år. Däri skall man på sid. 299 och fortsättningen finna, att, oaktat samtliga följande länder använda sig av *högre kommunalenheter*, en viss ekonomisk ställning dock utgör kärnan eller grundvalen för den kommunala rösträtten, och att i vissa fall rösträttsstyrkan ökas i och med den enskildes bofasthet, ålder eller annat värdefullt. I *England* träffa vi *hushållsrösten* och *äganderösten*, grundade

Bihang till urtima riksdagens protokoll 1918. 4 saml. 22 häft. (Nr 56—57.) 1

på innehavd fastighet med »180 kronors» avkastning och därför erlagd skatt. Rösträttslösa i detta land äro därför också framför allt tjänare, ungarlar, som bo hos familj, samt nyinflyttade personer. I *Danmark* utses amträden indirekt av ett valkollegium, bestående till $\frac{2}{3}$ av elektorer och $\frac{1}{3}$ av de *högstbeskattade* inom amtet. I *Nederländerna* kräves också ett visst välstånd eller andra censursvillkor, varigenom uppkomma skatte-, bostads- och inkomstväljare, innehavare av ett visst kapital eller en viss examen som förutsättning för erhållande av kommunal rösträtt o. s. v. I *Belgien* har man det synnerligen starkt utvecklade ferrerösts systemet, som nästan alltigenom bygger den kommunala rösträttens styrka på personens ekonomiska och i övrigt stabila ställning.

Jag varken vill eller skall fortsätta med exemplarsamlingen, som annars kunde betydligt utvidgas, utan övergår i stället till frågan om *rösträttsåldern*, som enligt det kungl. förslaget är 21 år. I Norge däremot, där ändå det representativa systemet är överallt genomfört, är motsvarande ålder 25 år, i Frankrike med kommunernas ytterst svaga makt 25 år (endast män), i Danmark 25 år, Nederländerna 25 år, Belgien 30 år (endast män), för att ej tala om Österrike och de tyska staterna, där i allmänhet åldersgränsen är 24—30 år. — Så långt ur sakkunniges utlåtande.

Till detta bör vidare erinras, att i fråga om den kommunala valrätten till högre kommunala eller politiska enheter valrättsåldern i allmänhet ställes högre, ju högre funktion den ifrågavarande enheten har. Så t. ex. fordras i Danmark 25 års ålder för rösträtt till stads- och kommunalfullmäktige, men 35 års ålder för valrätt till landstinget.

Jag kan således icke finna annat än att regeringen, under det intryck, som avspeglas i första raderna av dess proposition, i hög grad förlorat landkänningen med och kommit ifrån utvecklingen uti snart sagt alla länder, där icke revolution kastat över ända författningen. Det kan väl icke heller av någon förnuftig människa förnekas, att den högre åldern som *regel* medför en större erfarenhet, mögnad och duglighet. Lika litet torde någon med gott samvete kunna förneka, vad som även vinner vitsord i ovanstående redogörelse från andra länder, att den mera bofaste — det må sedan vara en arbetare eller en bonde — förtjänar större inflytande på kommunalförvaltningen än de, som ej iakttaga stadig hemvist. Det borde därför ej heller, synes det mig, förvåna någon, om den, som älskar sitt fäderneslands och dess olika samhällens lycka och lugna utveckling, söker giva den högre åldern och större bofastheten det största möjliga inflytandet i kommunen och därigenom på landstingets och första kammarens sammansättning.

På grund av det anförda beder jag få hemställa, att riksdagen måtte vidtaga de förändringar i nu föreliggande Kungl. Maj:ts förslag till kommunal- och kyrkostämmoförordningar,

att rösträtt må inträda vid fyllda 25 år och, i fråga om valrätt till landstingsman, vid fyllda 35 år med en tilläggsröst i senare fallet för den, som varit boende inom kommunen under de sistförflutna tvenne åren.

Strecken —

det må vara fattigvårds- eller utskyldsstrecket — kunna liksom vilket som helst streck uppvisa behövlige undantag från regeln. Men detta hindrar icke att regeln är behöfelig. Så t. ex. diskvalificerar fattigvårdsstrecket med vissa undantag och enligt nyss åberopade sakkunniges uppgifter i Norge, Danmark, Nederländerna — ja, i åberopade arbete har jag icke lyckats upptäcka något land, om vilket det tydligen angives, att fattigvårdsstrecket i regeln icke diskvalificerar. Och i fråga om skattestrecket så gäller ungefär samma förhållande. Dock äro de sakkunniges uttryck i många fall så otydliga, att man ej kan vinna full klarhet om vad som åsyftas, men så mycket kan man vara viss om, att de flesta däri åberopade länderna, däribland Danmark, Nederländerna, Belgien, Österrike och de flesta tyska staterna, hava stadgad skattebetalningsskyldighet som villkor för rösträtt.

Det synes också helt naturligt, att det med de så oändligt högt uppskattade rättigheterna att få rösta även bör följa någon om än så liten skyldighet att pekuniärt bidra till t. ex. den utgift man därigenom föranlett och att det även för t. ex. en hederlig arbetare måste kännas behagligare att själv få betala sin skatt än att arbetsgivaren skall »utan dom och rannsaking draga av på hans avlöning», — ett sätt som icke plägar verka gott på förhållandet dem emellan och dessutom kan hava för båda parterna ledsamma följder av här icke angiven natur.

Om jag också gärna vill gå med på vissa undantag från nu gällande regel, så måste jag dock nu hemställa,

att riksdagen i likhet med vad som stadgats i de av mig angivna länderna måtte som regel bibehålla de av mig här ovan angivna strecken.

Kvinnans rösträtt.

Av bland annat skonsamhet mot kvinnan och de svenska hemmen har jag varit och är fortfarande motståndare till kvinnans utdragande i det kommunala och politiska livet. Men kanhända hava vi kommit därhän, att det är kvinnans »plikt som medborgare», för att citera herr statsministerns ord, att rycka ut och rädda Sveriges land. Själv är jag av den bestämda övertygelsen, att, genomsnittligt taget, den svenska kvinnan har mycket större respekt för såväl templets som det egna hemmets helgd än nittonde århundradets män hava. Och måhända hava vi kvinnans stora personliga inflytande över männen och därmed även uti vårt kommunala och politiska liv att tacka för, att det i flera avseenden icke är ännu ledsammare hos oss än det är.

Men må då de, som påkalla kvinnans plikt, också göra sitt bästa för att å ena sidan göra kvinnorösträttens inflytande gällande i så hög grad som möjligt, men å andra sidan skona kvinnan och hemmet ifrån att i högre grad än nödvändigt är tvinga ut henne från sin av naturen henne givna ställning. Det kan väl gå an om under kommunalt eller politiskt kritiska tider drängar och pigor gå ifrån sina sysslor, men måste då även både mor och far lämna hem och härd för att i någon mån söka bevaka sina intressen — ja, man får se, hur det blir. Jag tror icke, såsom herr statsministern, att det blivit till fullo ådagalagt, att en utredning i hithörande frågor ej förtjänar »något allvarligt avseende». Tvärtom.

För att i någon mån skona hemmen ifrån ödeläggelse under isynnerhet övergångsbestämmelsernas synnerligen kritiska tid, bör naturligtvis friheten att använda fullmakt utvidgas i högsta möjliga grad. Men i huru många hem är det man icke har en aning om hurudan en sådan fullmakt ser ut, hem, där ingen kan skriva den, hem, där inga opartiska vittnen finnas att tillgå o. s. v.

Det synes mig därför bliva nödvändigt, att liksom gift kvinna i regel utgör en enhet med sin man i avseende på skattskyldighet, hon också blir det i avseende på rösträtten. Jag menar så, att vare sig röstberättigad gift man eller hustru infinna sig för att utöva rösträtt, så bör han eller hon utan någon fullmakt från den frånvarande få utöva dennes rösträtt. Endast för den händelse båda infinna sig eller också den ena parten förklarar den andra parten sakna befogenhet att föra den förstnämndas talan, anser jag gifta makar böra hindras att utan fullmakt utöva varandras rösträtt.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställes om sådana förändringar i nu framlagda kommunal- och kyrkostämmoförordningar,

att gifta makar i regel må utan fullmakt få utöva varandras rösträtt, samt att dessutom en röstberättigad person må berättigas att genom fullmakt föra talan och utöva rösträtt för ett större antal likaledes röstberättigade personer.

Kvalificerad majoritet.

Under den tid frågan om lokalt veto hade någon större aktualitet, förklarades det ifrån såväl »nykterhetsfolkets» som vanliga nykterhetsvänners sida, att kvalificerad majoritet skulle vars minst lika effektiv i nykterhetsvärdigt avseende som lokalt veto.

Jag hemställer därför,

att i nu framlagda kommunalförordningar även införes bestämmelse om att kvalificerad majoritet må erfordras, då beslutet avser beviljande av rättigheter till försäljning av alkoholhaltiga drycker.

Det vore ju mycket annat i den kungl. propositionen och isynnerhet i avseende på dess försök att fullständigt underminera riksdagens nuvarande första kammare att rikta sig emot. Men då jag tror mig veta, att emot dessa försök riktade motioner komma att väckas ifrån annat håll, inskränker jag mig till den framställning, jag här ovan gjort, och anhåller till sist, att vederbörligt utskott godhetsfullt behagade uti texten låta inarbeta de i anledning härav eventuellt föranledda förändringar i regeringens författningsförslag.

Stockholm den 29 november 1918.

E. Räf.
